ΟΔΗΓΙΑ 94/33/ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 22ας Ιουνίου 1994

για την προστασία των νέων κατά την εργασία

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 118Α,

την πρόταση της Επιτροπής (1),

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (2),

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 189Γ της συνθήκης (3),

Εκτιμώντας

ότι το άρθρο 118Α της συνθήκης προβλέπει ότι το Συμβούλιο θεσπίζει, με οδηγίες, τις ελάχιστες προδιαγραφές με σκοπό την προώθηση της βελτίωσης ιδίως του χώρου εργασίας, για να εξασφαλιστεί καλύτερο επίπεδο προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων·

ότι, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, στις οδηγίες αυτές αποφεύγεται η επιβολή διοικητικών, οικονομικών και νομικών εξαναγκασμών, οι οποίοι θα εμπόδιζαν τη δημιουργία και την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων·

ότι ο κοινοτικός χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, που εγκρίθηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Στρασβούργο στις 9 Δεκεμβρίου 1989, από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων έντεκα κρατών μελών, διακηρύσσει συγκεκριμένα στα σημεία 20 και 22:

> «20. Με την επιφύλαξη ευνοϊκότερων κανόνων για τους νέους, και συγκεκριμένα κανόνων και θα τους εξασφαλίζουν εργασία χάρη στην κατάλληλη επαγγελματική εκπαίδευση και με παρεκκλίσεις για ορισμένες μόνον ελαφρές εργασίες, η ελάχιστη ηλικία για την ανάληψη εργασίας δεν πρέπει να είναι μικρότερη από την ηλικία των 15 χρόνων.
>
> 22. Πρέπει να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα για την αναπροσαρμογή των κανόνων του εργατικού δικαίου που ισχύουν για τους εργαζόμενους νέους, έτσι ώστε οι κανόνες αυτοί να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της ανάπτυξης των νέων και στις ανάγκες της επαγγελματικής τους εκπαίδευσης και πρόσβασης στην εργασία.
>
> Πρέπει ιδίως να περιοριστεί η διάρκεια εργασίας των κάτω των 18 ετών εργαζομένων —χωρίς να μπορεί να παρακαμφθεί ο εν λόγω περιορισμός με προσφυγή σε υπερωρίες— και να απαγορευθεί η νυκτερινή εργασία, εκτός από ορισμένες θέσεις απασχόλησης σαφώς καθορισμένες από τις εθνικές, νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις.»·

ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κανόνες της διεθνούς οργάνωσης εργασίας περί προστασίας των νέων κατά την εργασία, συμπεριλαμβανομένων όσα αφορούν την ελάχιστη ηλικία για να γίνονται δεκτοί στην απασχόληση ή την εργασία·

ότι, στο ψήφισμά του σχετικά με την εργασία των ανηλίκων (4), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνοψίζει τα ζητήματα σχετικά με την εργασία των νέων και υπογραμμίζει συγκεκριμένα τις επιπτώσεις στην υγεία τους, την ασφάλειά τους, τη σωματική και πνευματική τους ανάπτυξη, και επιμένει στην αναγκαιότητα να εκδοθεί οδηγία για την εναρμόνιση των σχετικών εθνικών νομοθεσιών·

ότι η οδηγία 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 1989 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία (5) προβλέπει, στο άρθρο 15, ότι οι ιδιαίτερα ευαίσθητες ομάδες κινδύνου πρέπει να προστατεύονται από τους κινδύνους που τις αφορούν ειδικότερα·

ότι τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να θεωρούνται ως ομάδες ειδικών κινδύνων και ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα όσον αφορά την υγεία και την ασφάλειά τους·

ότι, λόγω της ευάλωτης φύσης των παιδιών, απαιτείται από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν την εργασία τους και να μεριμνούν ώστε η ελάχιστη ηλικία για να γίνονται δεκτά στην απασχόληση ή την εργασία να μην είναι χαμηλότερη από την ηλικία κατά την οποία λήγει η σχολική υποχρέωση πλήρους χρόνου την οποία επιβάλει η εθνική νομοθεσία ούτε, οπωσδήποτε, από την ηλικία των 15 ετών· ότι παρεκκλίσεις από την απαγόρευση της εργασίας των παιδιών μπορούν να γίνουν δεκτές μόνο σε ειδικές περιπτώσεις και υπό τους όρους που προβλέπονται στη παρούσα οδηγία· ότι οι παρεκκλίσεις αυτές δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να έχουν επιπτώσεις στην τακτική σχολική φοίτηση και στο όφελος από την εκπαίδευση·

---

(1) ΕΕ αριθ. C 84 της 4. 4. 1992, σ. 7.
(2) ΕΕ αριθ. C 313 της 30. 11. 1992, σ. 70.
(3) Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1992 (ΕΕ αριθ. C 21 της 25. 1. 1993, σ. 167). Κοινή θέση του Συμβουλίου της 23ης Νοεμβρίου 1993 (δεν δημοσιεύθηκε ακόμα στην Επίσημη Εφημερίδα) και απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 9ης Μαρτίου 1994 (ΕΕ αριθ. C 91 της 28. 3. 1994, σ. 89).
(4) ΕΕ αριθ. C 190 της 20. 7. 1987, σ. 44.
(5) ΕΕ αριθ. L 183 της 29. 6. 1989, σ. 1.

ότι τα χαρακτηριστικά της μετάβασης από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση καθιστούν αναγκαία την αυστηρή ρύθμιση και προστασία της εργασίας των εφήβων·

ότι οι εργοδότες πρέπει να εγγυώνται στους νέους συνθήκες εργασίας προσαρμοσμένες στην ηλικία τους·

ότι οι εργοδότες πρέπει να θέτουν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των νέων με βάση την αξιολόγηση των κινδύνων που υφίστανται για τους νέους και συνδέονται με την εργασία τους·

ότι τα κράτη μέλη πρέπει να προστατεύουν τους νέους κατά των ειδικών κινδύνων που απορρέουν από την έλλειψη πείρας, από την έλλειψη της επίγνωσης των υφισταμένων ή δυνητικών κινδύνων ή από την όχι ακόμη ολοκληρωμένη ανάπτυξη των νέων·

ότι, για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να απαγορεύουν την εργασία των νέων για τις εργασίες που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία·

ότι η θέσπιση σαφών ελάχιστων προδιαγραφών για τη διευθέτηση του χρόνου εργασίας ενδέχεται να βελτιώσει τις συνθήκες εργασίας των νέων·

ότι η μέγιστη διάρκεια της εργασίας των νέων πρέπει να περιορίζεται αυστηρά και να απαγορεύεται η νυχτερινή εργασία των νέων, εξαιρέσει ορισμένων θέσεων απασχόλησης που καθορίζονται από τις εθνικές νομοθεσίες ή ρυθμίσεις·

ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν τα δέοντα μέτρα ώστε ο χρόνος εργασίας των εφήβων που συνεχίζουν τη σχολική τους φοίτηση να μην επηρεάζει αρνητικά την ικανότητά τους να παρακολουθούν επωφελώς την παρεχόμενη σ' αυτούς διδασκαλία·

ότι πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στο χρόνο εργασίας ο χρόνος που αφιερώνουν στην κατάρτιση οι νέοι που εργάζονται στο πλαίσιο συστήματος εναλλάξ θεωρητικής ή/και πρακτικής κατάρτισης ή πρακτικής άσκησης σε επιχείρηση·

ότι οι νέοι, για την εξασφάλιση της υγείας και της ασφάλειάς τους, πρέπει να διαθέτουν ορισμένες ελάχιστες περιόδους ανάπαυσης — ημερήσιας, εβδομαδιαίας και ετήσιας — καθώς και κατάλληλα διαλείμματα εργασίας·

ότι, όσον αφορά την περίοδο εβδομαδιαίας ανάπαυσης, θα πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη η ποικιλομορφία των πολιτιστικών, εθνικών, θρησκευτικών και άλλων παραγόντων στα κράτη μέλη· ότι, ιδιαιτέρως, εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίσει τελικά εάν και σε ποιο βαθμό πρέπει να περιλαμβάνεται η Κυριακή στην εβδομαδιαία ανάπαυση·

ότι η κατάληλη εργασιακή πείρα μπορεί να συμβάλει στο στόχο της προετοιμασίας των νέων για την επαγγελματική και κοινωνική ζωή τους ως ενηλίκων, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνεται μέριμνα ώστε να αποφεύγονται βλάβες της ασφάλειας, της υγείας και της ανάπτυξής τους·

ότι, εφόσον φαίνονται απαραίτητες παρεκκλίσεις από τις απαγορεύσεις και τους περιορισμούς που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία για ορισμένες δραστηριότητες ή ιδιαίτερες καταστάσεις, η εφαρμογή τους δεν θα πρέπει να έχει επίπτωση στις αρχές του καθιερωμένου συστήματος προστασίας·

ότι η παρούσα οδηγία αποτελεί θετικό στοιχείο στα πλαίσια της υλοποίησης της κοινωνικής διάστασης της εσωτερικής αγοράς·

ότι το σύστημα προστασίας που προβλέπεται στην παρούσα οδηγία απαιτεί, για τους σκοπούς της πραγματικής εφαρμογής του, τη θέσπιση από τα κράτη μέλη ενός συστήματος μέτρων με συγκεκριμένο και αναλογικό χαρακτήρα·

ότι η εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της παρούσας οδηγίας δημιουργεί ιδιαίτερες δυσκολίες για ένα κράτος μέλος, λόγω του συστήματος προστασίας των νέων κατά την εργασία· ότι, συνεπώς, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι το εν λόγω κράτος μέλος θα μπορεί να μην εφαρμόζει τις σχετικές διατάξεις κατά τη διάρκεια ενός κατάλληλου χρονικού διαστήματος,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

ΤΜΗΜΑ I

Άρθρο 1

Αντικείμενο

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να απαγορεύσουν την εργασία των παιδιών.

Μεριμνούν, υπό τους όρους που προβλέπει η παρούσα οδηγία, ώστε η ελάχιστη ηλικία από την οποία επιτρέπεται η απασχόληση ή εργασία να μην είναι κατώτερη από την ηλικία κατά την οποία λήγει η σχολική υποχρέωση πλήρους χρόνου που επιβάλλει η εθνική νομοθεσία ή, οπωσδήποτε, από την ηλικία των 15 ετών.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η εργασία των εφήβων να υπόκειται σε αυστηρές ρυθμίσεις και να προστατεύεται υπό τους όρους που προβλέπει η παρούσα οδηγία.

3. Γενικά, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε όλοι οι εργοδότες να εξασφαλίζουν στους νέους συνθήκες εργασίας προσαρμοσμένες στην ηλικία τους.

Φροντίζουν να προστατεύουν τους νέους από την οικονομική εκμετάλλευση και από κάθε είδος εργασίας που ενδέχεται να βλάψει την ασφάλεια, την υγεία ή τη φυσική, την ψυχολογική, την ηθική ή την κοινωνική τους ανάπτυξη ή να θέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή τους.

Άρθρο 2

Πεδίο εφαρμογής

1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών που έχει σύμβαση εργασίας ή σχέση εργασίας οριζόμενη από το ισχύον δίκαιο κράτους μέλους ή/και υπαγόμενη στο ισχύον δίκαιο κράτους μέλους.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να προβλέπουν ότι η παρούσα οδηγία δεν ισχύει, εντός των ορίων και υπό τους όρους που ορίζουν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, για τις περιστασιακές ή σύντομης διάρκειας εργασίες που αφορούν:

α) την παροχή οικιακής εργασίας σε ιδιωτικό νοικοκυριό ή

β) εργασία που θεωρείται ότι δεν βλάπτει, δεν ζημιώνει και δεν είναι επικίνδυνη για τους νέους στην οικογενειακή επιχείρηση.

Άρθρο 3

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

α) νέος: κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών που αναφέρεται στο άρθρο 2 παράγραφος 1·

β) παιδί: κάθε νέος ο οποίος δεν έχει φθάσει το 15ο έτος της ηλικίας ή υπόκειται ακόμη στη σχολική υποχρέωση πλήρους χρόνου την οποία επιβάλει η εθνική νομοθεσία·

γ) έφηβος: κάθε νέος ηλικίας τουλάχιστον 15 ετών και κάτω των 18 ετών, ο οποίος έχει παύσει να υπόκειται στην υποχρέωση της σχολικής υποχρέωσης πλήρους χρόνου την οποία επιβάλει η εθνική νομοθεσία·

δ) ελαφρά εργασία: οποιαδήποτε εργασία που εκ της φύσεως των λειτουργιών τις οποίες περιέχει και των ειδικών συνθηκών υπό τις οποίες αυτή εκτελείται:

i) δεν είναι ικανή να βλάψει την ασφάλεια, την υγεία ή την ανάπτυξη των παιδιών και

ii) ως εκ της φύσεώς της, δεν αποβαίνει εις βάρος της τακτικής σχολικής φοίτησής τους, της συμμετοχής τους σε προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού ή επαγγελματικής κατάρτισης εγκεκριμένα από την αρμόδια αρχή, ή της ικανότητάς τους να ωφελούνται από την εκπαίδευση που τους παρέχεται·

ε) χρόνος εργασίας: η χρονική περίοδος παρουσίας του νέου στην εργασία, στη διάθεση του εργοδότη και κατά την άσκηση της δραστηριότητας ή των καθηκόντων του, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές·

στ) περίοδος ανάπαυσης: κάθε χρονική περίοδος εκτός χρόνου εργασίας.

Άρθρο 4

Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα ώστε να απαγορεύεται η εργασία των παιδιών.

2. Λαμβανομένων υπόψη των στόχων του άρθρου 1, τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να προβλέπουν ότι η απαγόρευση της εργασίας των παιδιών δεν ισχύει:

α) για τα παιδιά τα οποία ασκούν τις δραστηριότητες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 5·

β) για τα παιδιά ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών τα οποία εργάζονται στα πλαίσια συστήματος εναλλάξ κατάρτισης ή πρακτικής άσκησης σε επιχείρηση, εφόσον η εργασία αυτή επιτελείται σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που καθορίζει η αρμόδια αρχή·

γ) για τα παιδιά ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών τα οποία εκτελούν ελαφρές εργασίες εκτός από εκείνες που εμπίπτουν στο άρθρο 5· πάντως, ορισμένες ελαφρές εργασίες, εκτός από εκείνες οι οποίες εμπίπτουν στο άρθρο 5 μπορούν να επιτελούνται από τα παιδιά ήδη από 13ο έτος της ηλικίας τους, επί περιορισμένο αριθμό ωρών εβδομαδιαίως και για ορισμένες κατηγορίες εργασιών, που καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία.

3. Τα κράτη μέλη που κάνουν χρήση της ευχέρειας της παραγράφου 2 στοιχείο γ) καθορίζουν, τηρουμένων των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, τους όρους εργασίας που συνδέονται με τις εν λόγω ελαφρές εργασίες.

Άρθρο 5

Πολιτιστικές ή συναφείς δραστηριότητες

1. Η πρόσληψη παιδιών, προκειμένου να ασκήσουν δραστηριότητες πολιτιστικής, καλλιτεχνικής, αθλητικής ή διαφημιστικής φύσεως, προϋποθέτει τη λήψη προηγούμενης άδειας χορηγούμενης από την αρμόδια αρχή για ατομικές περιπτώσεις.

2. Τα κράτη μέλη καθορίζουν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, τις συνθήκες εργασίας των παιδιών στις περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται η παράγραφος 1, καθώς και τις λεπτομέρειες εφαρμογής της διαδικασίας προηγούμενης άδειας, υπό τον όρο ότι οι δραστηριότητες:

i) δεν είναι ικανές να βλάψουν την ασφάλεια, την υγεία ή την ανάπτυξη των παιδιών και

ii) ως εκ της φύσεώς τους, δεν αποβαίνουν εις βάρος της τακτικής σχολικής φοίτησής τους, της συμμετοχής τους σε προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού ή επαγγελματικής κατάρτισης εγκεκριμένα από την αρμόδια αρχή, ή της ικανότητάς τους να ωφελούνται από την εκπαίδευση που τους παρέχεται.

3. Κατά παρέκκλιση από τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 1, και για τα παιδιά που έχουν φθάσει το 13ο έτος της ηλικίας, τα κράτη μέλη δύνανται, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να επιτρέπουν, υπό τους όρους τους οποίους ορίζουν, την απασχόληση παιδιών για να ασκούν πολιτιστικής, καλλιτεχνικής, αθλητικής ή διαφημιστικής φύσεως δραστηριότητες.

4. Τα κράτη μέλη που διαθέτουν ειδικό σύστημα έγκρισης για τα πρακτορεία και τα μανεκέν όσον αφορά τις δραστηριότητες των παιδιών μπορούν να διατηρήσουν αυτό το σύστημα.

ΤΜΗΜΑ II

Άρθρο 6

Γενικές υποχρεώσεις του εργοδότη

1. Υπό την επιφύλαξη του άρθρου 4 παράγραφος 1, ο εργοδότης λαμβάνει τα απαιτούμενα μέτρα για την προ-

στασία της ασφάλειας ή της υγείας των νέων, λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπόψη τους ειδικούς κινδύνους οι οποίοι αναφέρονται στο άρθρο 7 παράγραφος 1.

2. Ο εργοδότης εφαρμόζει τα μέτρα που προβλέπονται στην παράγραφο 1, βάσει αξιολόγησης των κινδύνων που υπάρχουν για τους νέους και συνδέονται με την εργασία τους.

Η αξιολόγηση πρέπει να γίνεται προτού αρχίσουν οι νέοι την εργασία τους και σε κάθε σημαντική μεταβολή των συνθηκών εργασίας και πρέπει να καλύπτει ιδίως τα ακόλουθα στοιχεία:

α) τον εξοπλισμό και τη διαρρύθμιση του χώρου εργασίας και της θέσης εργασίας·

β) τη φύση, το βαθμό και τη διάρκεια της έκθεσης στους φυσικούς, βιολογικούς ή χημικούς παράγοντες·

γ) τη διαρρύθμιση, την επιλογή και τη χρήση εξοπλισμού εργασίας, ιδίως παραγόντων, μηχανών, συσκευών και μηχανημάτων, καθώς και το χειρισμό τους·

δ) την οργάνωση των εργασιακών διαδικασιών και της διεξαγωγής της εργασίας, καθώς και την αλληλεπίδρασή τους (οργάνωση της εργασίας)·

ε) το βαθμό κατάρτισης και πληροφόρησης των νέων.

Εάν αυτή η αξιολόγηση αποκαλύψει την ύπαρξη κινδύνων για την ασφάλεια, τη σωματική ή πνευματική υγεία ή την ανάπτυξη των νέων, πρέπει να εξασφαλίζεται η δωρεάν αξιολόγηση και παρακολούθηση της υγείας των νέων, με τον κατάλληλο τρόπο, κατά τακτικά χρονικά διαστήματα, υπό την επιφύλαξη της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ.

Η δωρεάν παρακολούθηση και αξιολόγηση της υγείας είναι δυνατό να υπάγεται σε εθνικό σύστημα υγείας.

3. Ο εργοδότης ενημερώνει τους νέους σχετικά με τους ενδεχόμενους κινδύνους και με όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για την ασφάλεια και για την υγεία των νέων.

Προς τούτοις, ο εργοδότης ενημερώνει τους νόμιμους αντιπροσώπους των παιδιών σχετικά με τους ενδεχόμενους κινδύνους και με όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για την ασφάλεια και για την υγεία των παιδιών.

4. Ο εργοδότης συνεργάζεται με τις αναφερόμενες στο άρθρο 7 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ υπηρεσίες προστασίας και πρόληψης, στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και τον έλεγχο των όρων ασφάλειας και υγείας που ισχύουν για την εργασία των νέων.

Άρθρο 7

Ευάλωτη φύση των νέων — Απαγορεύσεις εργασίας

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι νέοι να προστατεύονται από τους ειδικούς κινδύνους τους οποίους διατρέχει η ασφάλεια, η υγεία και η ανάπτυξή τους, οι οποίοι απορρέουν από την έλλειψη πείρας, από την έλλειψη της επίγνωσης των υφιστάμενων ή δυνητικών κινδύνων, ή από την όχι ακόμα ολοκληρωμένη ανάπτυξή τους.

2. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 4 παράγραφος 1, απαγορεύουν την εργασία των νέων για εργασίες:

α) που υπερβαίνουν αντικειμενικά τις φυσικές ή ψυχολογικές ικανότητές τους·

β) που συνεπάγονται επιβλαβή έκθεσή τους σε παράγοντες τοξικούς ή καρκινογόνους, ή που προκαλούν κληρονομικές γενετικές αλλοιώσεις ή που έχουν ολέθρια επίδραση στο έμβρυο κατά την κυοφορία ή άλλη χρόνια επιβλαβή επίπτωση στον άνθρωπο·

γ) που συνεπάγονται επιβλαβή έκθεσή τους σε ακτινοβολίες·

δ) που παρουσιάζουν κινδύνους ατυχήματος, τους οποίους πιθανολογείται ότι οι νέοι δεν μπορούν να εντοπίσουν ή να προλάβουν, λόγω έλλειψης της αισθήσεως του κινδύνου ή λόγω έλειψης πείρας ή έλλειψης κατάρτισης ή

ε) που θέτουν σε κίνδυνο την υγεία λόγω υπερβολικά χαμηλών ή υψηλών θερμοκρασιών ή λόγω θορύβων ή κραδασμών.

Μεταξύ των εργασιών που είναι ικανές να προκαλέσουν ειδικούς κινδύνους για τους νέους, κατά την έννοια της παραγράφου 1, περιλαμβάνονται, ιδίως:

— οι εργασίες που συνεπάγονται επιβλαβή έκθεσή τους στους φυσικούς, βιολογικούς και χημικούς παράγοντες που αναφέρονται στο παράρτημα σημείο I και

— οι διαδικασίες και εργασίες που αναφέρονται στο παράρτημα σημείο II.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να επιτρέπουν, για τους έφηβους, παρεκκλίσεις από την παράγραφο 2, εφόσον είναι απαραίτητες για την επαγγελματική κατάρτιση των εφήβων και υπό τον όρο ότι εξασφαλίζεται η προστασία της ασφάλειας και της υγείας τους εκ του γεγονότος ότι οι εργασίες εκτελούνται υπό την επίβλεψη αρμόδιου προσώπου κατά την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ και υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται η προστασία την οποία παρέχει η ίδια οδηγία.

ΤΜΗΜΑ III

Άρθρο 8

Χρόνος εργασίας

1. Τα κράτη μέλη που κάνουν χρήση της δυνατότητας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) ή γ) λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα για τον περιορισμό του χρόνου εργασίας των παιδιών:

α) σε 8 ώρες ημερησίως και σε 40 ώρες εβδομαδιαίως για τα παιδιά που παρακολουθούν πρόγραμμα εναλλάξ κατάρτισης ή πρακτικής άσκησης σε επιχείρηση·

β) σε 2 ώρες ανά ημέρα φοίτησης και σε 12 ώρες εβδομαδιαίως για τις εργασίες που εκτελούνται κατά τη σχολική περίοδο και εκτός ωρών σχολικής διδασκαλίας, στο βαθμό που οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές δεν το απαγορεύουν.

Σε καμία περίπτωση ο ημερήσιος χρόνος εργασίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 7 ώρες· το όριο αυτό δύναται να αυξάνεται στις 8 ώρες για τις περιπτώσεις παιδιών που έχουν φθάσει το 15ο έτος της ηλικίας·

γ) σε 7 ώρες ημερησίως και σε 35 ώρες εβδομαδιαίως για τις εργασίες που εκτελούνται σε περίοδο σχολικών διακοπών διαρκείας τουλάχιστον μιας εβδομάδος· αυτά τα όρια δύνανται να αυξάνονται στις 8 ώρες ημερησίως και σε 40 ώρες εβδομαδιαίως για τις περιπτώσεις παιδιών που έχουν φθάσει το 15ο έτος της ηλικίας·

δ) σε 7 ώρες ημερησίως και σε 35 ώρες εβδομαδιαίως για τις περιπτώσεις ελαφρών εργασιών που εκτελούνται από παιδιά που έχουν παύσει να υπόκεινται στην υποχρέωση της σχολικής φοίτησης πλήρους χρόνου την οποία επιβάλει η εθνική νομοθεσία.

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιορίσουν το χρόνο εργασίας των εφήβων σε 8 ώρες ημερησίως και σε 40 εβδομαδιαίως.

3. Ο χρόνος που αφιερώνει στην κατάρτισή του ο νέος που εργάζεται στα πλαίσια ενός συστήματος εναλλάξ θεωρητικής ή/και πρακτικής κατάρτισης ή πρακτικής άσκησης σε επιχείρηση συνυπολογίζεται στο χρόνο εργασίας.

4. Όταν ο νέος απασχολείται από περισσότερους εργοδότες, οι ημέρες εργασίας και οι ώρες εργασίας που πραγματοποιεί αθροίζονται.

5. Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να επιτρέπουν παρεκκλίσεις από την παράγραφο 1 στοιχείο α) και από την παράγραφο 2, είτε κατ' εξαίρεση είτε όπου αντικειμενικοί λόγοι το δικαιολογούν.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, τους όρους, τα όρια και τις λεπτομέρειες εφαρμογής αυτών των παρεκκλίσεων.

Άρθρο 9

Νυκτερινή εργασία

1. α) Τα κράτη μέλη που κάνουν χρήση της δυνατότητας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) ή γ) λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εργασίας των παιδιών μεταξύ των ωρών 20:00 και 06:00.

β) Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εργασίας των εφήβων μεταξύ των ωρών 22:00 και 06:00 ή μεταξύ 23:00 και 07:00.

2. α) Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικης οδού, να επιτρέπουν την εργασία των εφήβων κατά την περίοδο απαγόρευσης της νυκτερινής εργασίας που ορίζεται στην παράγραφο 1 στοιχείο β) για συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας.

Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα δέοντα μέτρα ώστε ο έφηβος να επιτηρείται από ενήλικα, εφόσον τούτο απαιτείται για λόγους προστασίας του εφήβου.

β) Σε περίπτωση εφαρμογής του στοιχείου α), απαγορεύεται η εργασία μεταξύ των ωρών 00:00 και 04:00.

Πάντως, τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή της κανονιστικής οδού, να επιτρέπουν την εργασία των εφήβων κατά την περίοδο απαγόρευσης της νυκτερινής εργασίας στις κατωτέρω περιπτώσεις, εφόσον το δικαιολογούν αντικειμενικοί λόγοι και υπό τον όρο ότι, αντισταθμιστικώς, χορηγείται η δέουσα ανάπαυση στους εφήβους και ότι δεν θίγονται οι στόχοι του άρθρου 1:

— εργασίες που εκτελούνται στο ναυτιλιακό ή τον αλιευτικό τομέα,

— εργασίες που εκτελούνται στα πλαίσια των ενόπλων δυνάμεων ή της αστυνομίας,

— εργασίες που εκτελούνται στα νοσοκομεία ή σε παρόμοια ιδρύματα,

— δραστηριότητες πολιτιστικής, καλλιτεχνικής, αθλητικής ή διαφημιστικής φύσεως.

3. Πριν από την ενδεχόμενη τοποθέτησή τους σε νυχτερινή εργασία και, εν συνεχεία, κατά τακτικά χρονικά διαστήματα, παρέχεται στους εφήβους δωρεάν αξιολόγηση της υγείας τους και των ικανοτήτων τους, εκτός αν η εργασία τους κατά τήν απαγορευμένη περίοδο εργασίας αποτελεί εξαίρεση.

Άρθρο 10

Περίοδος ανάπαυσης

1. α) Τα κράτη μέλη που κάνουν χρήση της δυνατότητας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) ή γ) λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, για κάθε περίοδο 24 ωρών, τα παιδιά να δικαιούνται ελάχιστης ανάπαυσης 14 συνεχόμενων ωρών.

β) Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα ώστε, ανά περίοδο 24 ωρών, οι έφηβοι να δικαιούντα ελάχιστη ανάπαυση 12 συνεχόμενων ωρών.

2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα ώστε, ανά περίοδο 7 ημερών:

— τα παιδιά τα οποία έκαναν χρήση της δυνατότητας στην οποία αναφέρεται το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) ή γ) και

— οι έφηβοι

να δικαιούνται ελάχιστη ανάπαυση δύο συναπτών, ει δυνατόν, ημερών.

Όταν τεχνικοί ή οργανωτικοί λόγοι το δικαιολογούν, η ελάχιστη ανάπαυση μπορεί να μειωθεί, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη των 36 συνεχόμενων ωρών.

Η ελάχιστη περίοδος ανάπαυσης που προβλέπεται στο πρώτο και το δεύτερο εδάφιο περικλείει, καταρχήν, την Κυριακή.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να προβλέπουν ότι οι ελάχιστες χρονικές περίοδοι αναπαύσεως που ορίζονται στις παραγράφους 1 και 2 μπορούν να διακόπτονται στις περιπτώσεις δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται από αποσπασματικές περιόδους ημερήσιας εργασίας ή από ημερήσια εργασία σύντομης διάκρειας.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να προβλέπουν για τους έφηβους παρεκκλίσεις από την παραγράφο 1 στοιχείο β) και από την παράγραφο 2 στις κατωτέρω περιπτώσεις, εφόσον το δικαιολογούν αντικειμενικοί λόγοι και υπό τον όρο ότι, αντισταθμιστικώς, παρέχεται στους εφήβους η δέουσα ανάπαυση και ότι δεν θίγονται οι στόχοι του άρθρου 1:

α) εργασίες που εκτελούνται στο ναυτιλιακό ή τον αλιευτικό τομέα·

β) εργασίες που εκτελούνται στα πλαίσια των ενόπλων δυνάμεων ή της αστυνομίας·

γ) εργασίες που εκτελούνται στα νοσοκομεία ή σε παρόμοια ιδρύματα·

δ) εργασίες που εκτελούνται στη γεωργία·

ε) εργασίες που εκτελούνται στον τομέα του τουρισμού ή στον τομέα των ξενοδοχείων, των εστιατορίων και των καφενείων·

στ) δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από αποσπασματική ημερήσια εργασία.

Άρθρο 11

Ετήσια ανάπαυση

Τα κράτη μέλη που κάνουν χρήση της δυνατότητας που αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) ή γ) μεριμνούν ώστε, στις σχολικές διακοπές των παιδιών που υπόκεινται στη σχολική υποχρέωση πλήρους χρόνου την οποία επιβάλει η εθνική νομοθεσία, να περιλαμβάνεται, κατά το μέγιστο δυνατό βαθμό, μια χρονική περίοδος ελεύθερη πάσης εργασίας.

Άρθρο 12

Διαλείμματα

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, σε περίπτωση που η ημερήσια διάρκεια εργασίας υπερβαίνει τις τεσσερισήμισι ώρες, να παρέχεται στους νέους ελάχιστο διάλειμμα τριάντα συνεχών, ει δυνατόν, λεπτών.

Άρθρο 13

Εργασίες εφήβων σε περίπτωση ανωτέρας βίας

Τα κράτη μέλη μπορούν, διά της νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, να επιτρέπουν παρεκκλίσεις από το άρθρο 8 παράγραφος 2 από το άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο β), από το άρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχείο β) και, όσον αφορά τους εφήβους, από το άρθρο 12 για τις εργασίες που εκτελούνται υπό τις συνθήκες που αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 4 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ, υπό τον όρο ότι οι εργασίες αυτές είναι περιστασιακές και δεν επιδέχονται αναβολή, ότι ενήλικες εργαζόμενοι δεν είναι διαθέσιμοι και ότι, αντισταθμιστικώς, χορηγούνται σ' αυτούς τους εφήβους αντίστοιχες περίοδοι αναπαύσεως εντός προθεσμίας τριών εβδομάδων.

ΤΜΗΜΑ IV

Άρθρο 14

Μέτρα

Κάθε κράτος μέλος καθορίζει όλα τα αναγκαία μέτρα που θα εφαρμόζονται σε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας· τα μέτρα αυτά πρέπει να έχουν συγκεκριμένο και αναλογικό χαρακτήρα.

Άρθρο 15

Αναπροσαρμογή του παραρτήματος

Οι καθαρά τεχνικής φύσεως προσαρμογές του παραρτήματος σε συνάρτηση με την τεχνική πρόοδο, την εξέλιξη των διεθνών ρυθμίσεων ή προδιαγραφών ή των γνώσεων στον τομέα που καλύπτει η παρούσα οδηγία, θεσπίζονται κατά τη διαδικασία που προβέπεται στο άρθρο 17 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ.

Άρθρο 16

Ρήτρα μη υποβάθμισης

Μη θιγομένου του δικαιώματος των κρατών μελών να εκπονήσουν, προϊούσης της κατάστασης, διαφορετικές διατάξεις περί της προστασίας των νέων, εφόσον οι ελάχιστες απαιτήσεις της οδηγίας αυτής τηρούνται, η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν συνιστά δικαιολογία για μια υποβάθμιση της γενικής προστασίας των νέων.

Άρθρο 17

Τελικές διατάξεις

1. α) Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία το αργότερο στις 22 Ιουνίου 1996 ή βεβαιώνονται, το αργότερο την ημερομηνία αυτή, ότι οι κοινωνικοί εταίροι θεσπίζουν τις αναγκαίες διατάξεις κατόπιν συμφωνίας. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να είναι ανά πάσα στιγμή σε θέση να εγγυηθούν τα επιβαλλόμενα από την παρούσα οδηγία αποτελέσματα.

β) Επί τέσσερα έτη από την ημερομηνία που αναφέρεται στο στοιχείο α), το Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να μην εφαρμόζει το άρθρο 8 παράγραφος 1 στοιχείο β) πρώτο εδάφιο όσον αφορά τη διάταξη σχετικά με τη μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια της εργασίας, καθώς και το άρθρο 8 παράγραφος 2 και το άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο β) και παράγραφος 2.

Η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση για τα αποτελέσματα της παρούσας διατάξης.

Το Συμβούλιο, βάσει των όρων που προβλέπονται στη συνθήκη, αποφασίζει εάν θα πρέπει να παραταθεί η ως άνω περίοδος.

γ) Τα κράτη μέλη ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

2. Οι διατάξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1, όταν θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια αναφορά κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Οι λεπτομέρειες της αναφοράς αυτής καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

3. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εσωτερικού δικαίου που έχουν ήδη θεσπίσει ή που θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

4. Τα κράτη μέλη υποβάλουν ανά πενταετία στην Επιτροπή έκθεση σχετικά με την πρακτική εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, αναφέροντας τις απόψεις των κοινωνικών εταίρων.

Η Επιτροπή ενημερώνει σχετικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

5. Η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή περιοδικές εκθέσεις για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, λαμβάνοντας υπόψη τις παραγράφους 1, 2, 3 και 4.

Άρθρο 18

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Λουξεμβούργο, 22 Ιουνίου 1994.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

Ε. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Μη εξαντλητικός κατάλογος παραγόντων, διαδικασιών και εργασιών

(Άρθρο 7 παράγρφος 2 δεύτερο εδάφιο)

I. Παράγοντες

1. *Φυσικοί παράγοντες:*

   α) ιοντίζουσες ακτινοβολίες·

   β) εργασία σε περιβάλλον με μεγάλη υπερπίεση, π.χ. θάλαμοι υπό πίεση, καταδύσεις.

2. *Βιολογικοί παράγοντες:*

   α) βιολογικοί παράγοντες των ομάδων 3 και 4 κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο δ) της οδηγίας 90/679/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου 1990 για την προστασία των εργαζομένων από κινδύνους που διατρέχουν λόγω της έκθεσής τους σε βιολογικούς παράγοντες κατά την εργασία (έβδομη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16 παράγραφος 1 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ) [1].

3. *Χημικοί παράγοντες:*

   α) ουσίες και παρασκευάσματα που, σύμφωνα με την οδηγία 67/548/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1967 περί προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί ταξινομήσεως, συσκευασίας και επισημάνσεως των επικινδύνων ουσιών [2] και την οδηγία 88/379/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1988 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που αφορούν την ταξινόμηση, τη συσκευασία και την επισήμανση των επικίνδυνων παρασκευασμάτων [3], κατατάσσονται ως τοξικά (T), λίαν τοξικά (Tx), διαβρωτικά (C) ή εκρητικά (E)·

   β) ουσίες και παρασκευάσματα που, σύμφωνα με τις οδηγίες 67/548/ΕΟΚ και 88/379/ΕΟΚ, κατατάσσονται ως επιβλαβή (Xn) και χαρακτηρίζονται από μία ή περισσότερες από τις κάτωθι φράσεις κινδύνου:

      — κίνδυνοι πολύ σοβαρών μόνιμων επιδράσεων (R39),

      — πιθανοί κίνδυνοι μόνιμων επιδράσεων (R40),

      — μπορεί να προκαλέσει ευαισθητοποίηση κατόπιν εισπνοής (R42),

      — μπορεί να προκαλέσει ευαισθητοποίηση κατόπιν επαφής με το δέρμα (R43),

      — μπορεί να προκαλέσει καρκίνο (R45),

      — μπορεί να προκαλέσει κληρονομικές γενετικές αλλοιώσεις (R46),

      — κίνδυνος σοβαρών επιδράσεων στην υγεία σε περίπτωση παρατεταμένης έκθεσης (R48),

      — μπροεί να επηρεάσει τη γονιμότητα (R60),

      — κίνδυνος κατά την εγκυμοσύνη βλαβερών επιδράσεων στο νεογνό (R61)·

   γ) ουσίες και παρασκευάσματα που, σύμφωνα με τις οδηγίες 67/548/ΕΟΚ και 88/379/ΕΟΚ, κατατάσσονται ως ερεθιστικά (Xi) και χαρακτηρίζονται από μία ή περισσότερες από τις κάτωθι φράσεις κινδύνου:

      — είναι λίαν εύφλεκτη (R12),

      — μπορεί να προκαλέσει ευαισθητοποίηση κατόπιν εισπνοής (R42),

      — μπορεί να προκαλέσει ευαισθητοποίηση κατόπιν επαφής με το δέρμα (R43)·

   δ) ουσίες και παρασκευάσματα που αναφέρονται στο άρθρο 2 στοιχείο γ) της οδηγίας 90/394/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1990 σχετικά με την προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους που συνδέονται με την έκθεση σε καρκινογόνους παράγοντες κατά την εργασία (έκτη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16 παράγραφος 1 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ) [4]·

   ε) μόλυβδος και οι ενώσεις του, στο βαθμό που οι εν λόγω παράγοντες μπορούν να απορροφούνται από τον ανθρώπινο οργανισμό·

   στ) αμίαντος.

---

(1) ΕΕ αριθ. L 374 της 31. 12. 1990, σ. 1.
(2) ΕΕ αριθ. 196 της 16. 8. 1967, σ. 1. Οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 93/679/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 268 της 29. 10. 1993, σ. 71).
(3) ΕΕ αριθ. L 187 της 16. 7. 1988, σ. 14. Οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 93/18/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 104 της 29. 4. 1993, σ. 46.
(4) ΕΕ αριθ. L 196 της 26. 7. 1990, σ. 1.

II. **Διαδικασίες και εργασίες**

1. Διαδικασίες και εργασίες που αναφέρονται στο παράρτημα I της οδηγίας 90/394/ΕΟΚ.

2. Εργασίες κατασκευής και χειρισμού μηχανημάτων, πυροτεχνουργημάτων ή διαφόρων αντικειμένων που περιέχουν εκρηκτικά.

3. Εργασίες με άγρια ή δηλητηριώδη ζώα.

4. Εργασίες βιομηχανικής σφαγής ζώων.

5. Εργασίες που συνεπάγονται το χειρισμό εξοπλισμού παραγωγής, αποθήκευσης ή χρήσης συμπεπιεσμένων, υγροποιημένων ή διαλυμένων αερίων.

6. Εργασίες που σχετίζονται με κάδους, δεξαμενές, δοχεία ή φιάλες που περιέχουν τους χημικούς παράγοντες οι οποίοι αναφέρονται στο σημείο I.3.

7. Εργασίες που ενέχουν τον κίνδυνο κατάρρευσης.

8. Εργασίες που ενέχουν κινδύνους από τον ηλεκτρισμό υψηλής τάσης.

9. Εργασίες που ορυθμός εκτέλεσής τους καθορίζεται από μηχανήματα και αμείβονται βάσει του αποτελέσματος.